

INFORMATIONSSKRIFT

Information om Carnegie Investment Bank AB (publ)

Carnegie Investment Bank AB (Carnegie eller banken), organisationsnummer 516406-0138, med säte i Stockholm, kan kontaktas via brev, telefon eller fax på följande adress/nummer:

HUVUDKONTOR	LOKALKONTOR		
CARNEGIE INVESTMENT BANK AB 103 38 STOCKHOLM	Box 2143 403 13 GÖTEBORG	Tanneforsgatan 3 582 24 LINKÖPING	Stortorget 9 211 22 MALMÖ
BESÖKSADRESS Regeringsgatan 56	BESÖKSADRESS Sankt Eriksgatan 6	BESÖKSADRESS Tanneforsgatan 3	BESÖKSADRESS Stortorget 9
TEL 08 5886 88 00 FAX 08 5886 91 38	TEL 031 743 08 80 FAX 031 13 54 02	TEL 013 36 91 90 FAX 013 36 91 93	TEL 040 665 52 00 FAX 040 665 52 01

För lämnande av order avseende finansiella instrument gäller särskilda villkor (se Allmänna villkor för handel med finansiella instrument).

Carnegie står under tillsyn av Finansinspektionen, Box 7821, 103 97 Stockholm, www.fi.se, tel 08 787 80 00.

Carnegie är ett aktiebolag som erhållit tillstånd av Finansinspektionen att bedriva bankrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Carnegie har vidare erhållit tillstånd av Finansinspektionen att driva värdepappersrörelse enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden samt försäkringsdistribution enligt lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution.

Carnegie bedriver så kallad icke oberoende rådgivning, vilket bl.a. innebär att Carnegie under särskilda förutsättningar får ta emot och behålla ersättningar från tredje part (s.k. incitamentsersättningar).

TILLSTÅNDET OMFATTAR FÖLJANDE:

- Bankkottorj
- Mottagande och vidarebefordran av order i fråga om ett eller flera finansiella instrument
- Utförande av order avseende finansiella instrument på kunders uppdrag
- Handel med finansiella instrument för egen räkning
- Portföljförvaltning avseende finansiella instrument
- Investeringsrådgivning till kund avseende finansiella instrument
- Garantigivning avseende finansiella instrument och placering av finansiella instrument med fast åtagande
- Placering av finansiella instrument utan fast åtagande
- Förvaltning av fondandelar
- Försäkringsdistribution

Vid kontakt med banken kan svenska och engelska språket användas. Dessa språk används även i dokumentation och övrig information från banken.

DU SOM KUND MÅSTE VARA INFÖRSTÅDD MED BL.A. FÖLJANDE

- att placeringar eller andra positioner i finansiella instrument sker på din egen risk
- att du som kund själv noggrant måste sätta dig in i bankens allmänna villkor för handel med finansiella instrument och övrig information om aktuellt finansiellt instrument, dess egenskaper och risker
- att det vid handel med finansiella instrument är viktigt att kontrollera avräkningsnota och annan rapportering avseende dina placeringar samt omgående reklamera fel
- att det är viktigt att fortlöpande bevaka värdeförändringar på innehav av och positioner i finansiella instrument
- att du som kund själv måste initiera de åtgärder som erfordras för att minska risken för förluster på dina placeringar eller andra positioner
- att handel med derivatinstrument är förknippade med särskilda risker.

SKYDD AV KUNDENS TILLGÅNGAR

För att skydda kundens värdepapper hålls bankens egna värdepapper respektive värdepapper som banken innehar för kunders räkning åtskilda. Mer information finns i Allmänna bestämmelser för depå/konto, punkt 2.

EVENTUELLA INTRESSEKONFLIKTER

Banken tillhandahåller ett flertal olika finansiella tjänster till såväl kunder som marknadsmotparter. Vid tillhandahållande av dessa tjänster finns situationer då intressekonflikter kan uppkomma, vilka i vissa fall är svåra att undvika. Intressekonflikter kan uppstå mellan banken och dess kunder/ marknadsmotparter eller mellan bankens kunder. I det följande ges information om bankens arbete med hantering av intressekonflikter.

Banken vidtar alla rimliga åtgärder för att identifiera intressekonflikter och förhindra att kundernas intressen påverkas negativt av dessa. Banken strävar efter att, genom att tillämpa fasta rutiner, undvika intressekonflikter mellan banken och dess kunder eller mellan bankens kunder. Rutinerna är dokumenterade i bankens riktlinjer rörande hantering av intressekonflikter. Syftet med rutinerna är att uppnå en rättvis hantering av bankens kunder. Om rutinerna och de åtgärder som banken har vidtagit för att undvika en intressekonflikt i en specifik situation inte räcker för att förhindra att kundens intressen kan komma att påverkas negativt, ska banken informera kunden om arten av eller källan till intressekonflikten. Genom informationen ska kunden få möjlighet att fatta beslut om bankens tjänster eller produkter med beaktande av den identifierade intressekonflikten.

Riktlinjerna innehåller bland annat bestämmelser om hur intressekonflikter ska identifieras och hanteras, vilka rutiner och åtgärder som ska tillämpas för att banken och dess anställda ska bedriva verksamheten med lämplig grad av oberoende, hur uppkomna intressekonflikter ska dokumenteras och särskilda regler för bankens analysverksamhet.

Trots detta finns anledning att informera om att banken, vid sitt erbjudande av olika typer av tjänster till sina kunder bland annat kan komma att

- vara finansiell rådgivare till bolag i vars aktier (eller andra finansiella instrument) en kund uppdrar åt banken att utföra värdepapperstransaktioner. Rådgivningen kan vara knuten till uppdrag för banken att bistå bolaget vid kapitalanskaffning, uppköpserbjudande eller liknande.

- handla för egen räkning (vilket inkluderar åtagande som så kallad market maker) i de finansiella instrument i vilka en kund uppdrar åt banken att utföra värdepapperstransaktioner. Detta innebär bland annat att banken
 - kan komma att ha positioner i instrumentet ifråga samt även att träda in som motpart till kund vid affärsavslut.
 - kan komma att sammanlägga en kunds order med andra kunders order eller order för bankens egen räkning. Sammanläggning av order sker enligt vid varje tid gällande Riktlinjer för utförande av order samt sammanläggning och fördelning av order.

Om en intressekonflikt skulle uppstå hanteras den enligt ovan nämnda rutiner och bankens riktlinjer avseende hantering av intressekonflikter. Exempel på åtgärder som banken fortlöpande vidtar i sitt arbete med hantering av intressekonflikter är

- utbildning av personal
- uppföljning och kontroll samt begränsningar av personalens egna värdepappersaffärer
- begränsning i möjligheten till utbyte av känslig information mellan affärsområden eller mellan avdelningar inom ett affärsområde
- särskild prövning av anställdas uppdrag utanför tjänsten, och
- särskilda upplysningar om ifrågavarande intressekonflikter ibland annat bankens analyser.

Hantering av intressekonflikter är en del av bankens löpande arbete, varvid även behovet av rutinändring bedöms löpande. Bankens riktlinjer avseende hantering av intressekonflikter ses därför över vid behov.

TREDJE PARTSERSÄTTNINGAR TILL OCH FRÅN BANKEN

Banken har avtal med olika leverantörer av finansiella produkter och tjänster enligt vilka ersättningar betalas till eller från banken, s.k. incitamentsersättningar. Detta innebär att när banken tillhandahåller finansiella produkter och tjänster till kund kan en del av den ersättning som erlagts av kunden till banken vidarebefordras till sådana leverantörer. Detta innebär också att banken vid förmedling av finansiella produkter i vissa fall kan erhålla ersättning från t.ex. fondbolag eller andra utgivare av produkterna. Tredjepartsersättningar får endast förekomma då den syftar till att höja kvaliteten på tjänsten till kunden och då den inte hindrar

banken från att ta tillvara kundens intressen. Nedan följer en beskrivning av bankens principer för mottagande och erläggande av tredjepartsersättningar.

1. ERSÄTTNING TILL BANKEN

1.1 Förmedling av fondandelar

De fonder som kan köpas genom banken förvaltas av olika fondbolag. Banken får vid distribution av fondandelar ersättning från respektive fondbolag. Sådan ersättning kan utgå även i de fall en fond ingår i en portföljförvaltd depå, men i dessa fall återförs ersättningen till kundens depå. Ersättningen kan beräknas som

- en engångsersättning vid försäljning i form av en procentsats på det investerade beloppet
- en årlig ersättning i form av en procentsats på det förvaltrade kapitalet eller
- en kombination av dessa.

Ersättningen kan variera mellan olika fondbolag och mellan olika fonder förvaltade av samma bolag. Kunden betalar emellertid endast den förvaltningsavgift till fondbolaget enligt den procentsats som framgår av faktabladet för respektive fond. Den ersättning som banken erhåller innebär alltså aldrig någon ytterligare kostnad för kunden.

1.2 Förmedling av strukturerade produkter

De strukturerade produkter som kan köpas genom banken ges ut av olika emittenter. Banken agerar dels som arrangör på uppdrag av emittenterna, dels som distributör av emittentens produkter. För det arbete som banken utför erhåller banken en ersättning. Den avser bl a täcka bankens kostnader för riskhantering, produktion och distribution. Ersättningen anges i prospektet för det aktuella värdepapperet och är angiven som en procentsats på det investerade beloppet. Beräkningen sker vanligtvis utifrån antagandet att produkten behålls fram till återbetalningsdagen. Ersättningen varierar beroende på såväl produkt som emittent.

2. ERSÄTTNING FRÅN BANKEN

2.1 Anvisning av kund

Om kund har anvisats till banken av en tredje part kan banken komma att ge en ersättning till den tredje parten. Ersättningen beräknas som

- en engångsersättning
- en årlig ersättning i form av en procentsats på det förvaltrade kapitalet
- en årlig ersättning beräknad som en del av erlagt courtage
- en årlig ersättning beräknad på inlåningsbara medel, eller
- en kombination av dessa.

3. MINDRE ICKE-MONETÄRA FÖRMÅNER

Utöver den ersättning till och från banken som beskrivits ovan förekommer att banken tar emot eller ger mindre icke-monetära förmåner av olika karaktär till tredje part. Sådana förmåner kan exempelvis vara av följande typ

- Uppgifter eller dokumentation om ett finansiellt instrument eller en investeringstjänst, som är av allmän karaktär eller anpassade efter en kunds omständigheter.
- Skriftligt material av marknadsföringskaraktär som är tillgängligt för andra värdepappersinstitut och för kunder.
- Deltagande i evenemang såsom konferenser, seminarier och liknande som gäller finansiella instrument eller en viss investeringstjänst.

- Viss representation av rimlig omfattning.

4. MER INFORMATION

Önskar du ytterligare information ber vi dig kontakta banken.

INFORMATION OM BANKENS BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER

Personuppgifter som lämnas i ansökan och avtal, till exempel kontaktuppgifter och personnummer eller som i övrigt registreras i samband med förberedelse eller administration av ett uppdrag, t.ex. kreditupplysning eller affärsbedömning, behandlas av banken, som är personuppgiftsansvarig, för administration och fullgörande av ingångna avtal och utförande av uppdrag samt för vidtagande av åtgärder som har begärts innan och efter ett avtal har ingåtts. Behandling av personuppgifter sker också för att banken ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt lag.

Personuppgifterna kan vidare utgöra underlag för bankens marknadsföring och kundanalyser, affärs- och metodutveckling samt statistik och riskhantering, t.ex. riskberäkningsmodeller som banken använder för att uppfylla kapitaltäckningsregler.

Vid bankärenden, t.ex. köp och försäljningar av värdepapper, som utförs via telefon behandlas personuppgifter även genom inspelning av telefonsamtal.

I syfte att upprätthålla en god kund- och registervärd kan banken komma att komplettera personuppgifterna genom inhämtning från privata och offentliga register, t.ex. uppdatering av adressuppgifter med hjälp av statens person- och adressregister, SPAR.

Personuppgifter kan för angivna ändamål – med beaktande av reglerna om banksekretess – ibland komma att lämnas ut till andra bolag inom Carnegiekoncernen eller till företag som banken samarbetar med, inom och utanför EU/EES i enlighet med EU:s godkända och lämpliga skyddsåtgärder. I vissa fall är banken också skyldig enligt lag att lämna ut uppgifter, t.ex. till Finansinspektionen, Skatteverket och Försäkringskassan. Personuppgifter kommer inte säljas till marknadsföringföretag eller andra mottagare utanför Carnegiekoncernen.

Efter en intresseavvägning och i enlighet med tillämplig personuppgiftslagstiftning kan banken, med laglig grund i sina berättigade intressen, komma att dela personuppgifter med tredje part om detta skulle krävas för att genomföra sammanslagning, förvärv eller avyttring av hela eller delar av bankens verksamhet. Om så sker kommer berörda personer att informeras så snart möjligt och personuppgifterna kommer att fortsätta användas för samma syften som anges i denna informationsskrift, om inte annan information lämnas.

Lagen om bank- och finansieringsrörelse innehåller, liksom lagen om värdepappersmarknaden, en sekretessbestämmelse enligt vilken alla anställda hos banken är bundna av tystnadsplikt avseende bankens kunder och andra uppdragsgivare. Det innebär att banken aldrig lämnar ut uppgifter om sina kunder med undantag för de fall som beskrivits ovan. Tystnadsplikten gäller även mellan och inom de olika bolagen i Carnegiekoncernen.

Information om vilka personuppgifter som behandlas av banken, begäran om spär mot direktmarknadsföring, radering av personuppgifter, begränsning av behandling av personuppgifter, dataportabilitet, eller

rättelse av en personuppgift kan begäras hos Carnegies dataskyddsbud. Det går även bra att kontakta dataskyddsbudet om kunden vill ha ytterligare information om bankens behandling av personuppgifter. Dataskyddsbudet kan kontaktas via e-post: dpo@carnegie.se. I de fall kunden vill lämna ett klagomål avseende behandling av personuppgifter har denne rätt att vända sig till Datainspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet.

Personuppgifter ska raderas om de inte längre är nödvändiga för de ändamål för vilka de samlats in eller på annat sätt behandlats, förutsatt att banken inte är rättsligt förpliktad att bevara personuppgifterna. Normal lagringstid för personuppgifter är 11 år efter avslutat engagemang hos banken.

REKLAMATIONER OCH KLAGOMÅL

Om en kund skulle vara missnöjd med hur banken har hanterat en värdepappersaffär eller hur depåförvaltningen eller annan liknande tjänst utförts, är det viktigt att kunden omgående kontaktar banken och framför sina synpunkter (reklamation). För att underlätta hanteringen bör kunden ange namnet på den medarbetare hos banken som kunden haft kontakt med samt när kontakten ägde rum. I första hand bör kunden vända sig till denna person. Om kunden efter en sådan kontakt fortfarande är missnöjd, kan kunden vända sig till banken i brev ställt till Carnegie Investment Bank AB, Klagomålsansvarig, 103 38 Stockholm. Bifoga kopior på eventuell dokumentation i ärendet, t.ex. avräkningsnota.

Om kunden inte anser att en reklamation eller ett skriftligt klagomål resulterat i en tillfredsställande rättelse från bankens sida kan kunden vända sig till bankavdelningen vid Allmänna Reklamationsnämnden (ARN), alternativt begära prövning av ärendet i allmän domstol. En prövning vid ARN kan göras om ärendet rör ett visst minimibelopp. Begäran om ARN:s prövning måste ske inom viss tid – som bestäms av ARN – från det att kunden för första gången framförde sitt klagomål till banken. ARN lämnar rekommendationer om hur tvisten bör lösas. För prövning vid allmän domstol bör kunden överväga att först anlita ett ombud, som kan göra en bedömning av ärendet och utsikterna att nå framgång i tvisten.

Vägledning för konsumenter avseende frågor om finansiella tjänster kan erhållas från Konsumenternas Bank- och finansbyrå och Konsumenternas Försäkringsbyrå samt genom den kommunala konsumentvägledningen.

INFORMATION OM STATLIG INSÄTTNINGSGARANTI

Kontobehållning omfattas av den statliga insättningsgarantin enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti. Garantimyndigheten, Riksgäldskontoret, har godkänt bankens kontovillkor. Insättningsgarantin innebär att om en bank försätts i konkurs eller sådant beslut som avses i 9 § lagen om insättningsgaranti har fattats, garanteras varje kund ersättning för sin sammanlagda behållning i banken på konton som omfattas av insättningsgarantin. Garantin täcker, per kund, ett belopp om högst 1 050 000 kronor (plus eventuellt tilläggsbelopp, se nedan).

När har du rätt till ersättning från insättningsgarantin?

Om Carnegie skulle försätts i konkurs har du rätt till ersättning för de likvida medel du har på din depå hos Carnegie enligt beslut av Riksgälden. Ersättningen motsvarar insättningsens belopp samt upplupen ränta fram till konkursbeslutet. Om en depå är öppnad i två eller flera personers namn, räknas varje person för sig. Garantin ger full ersättning upp till 1 050 000

kronor per kund. Utöver detta belopp kan du få ytterligare ersättning med högst fem miljoner kronor (tilläggsbelopp) om du på ett tillförlitligt sätt visar att insättningarna avser medel som hänförs till vissa i lagen särskilt angivna livshändelser, till exempel försäljning av bostad. Ersättningen betalas normalt ut av Riksgäldskontoret inom 7 arbetsdagar från den dag då banken försätts i konkurs eller sådant beslut som nämnts ovan har fattats.

Vilka omfattas av insättningsgarantin?

Skyddet gäller som huvudregel alla kunder, såväl privatpersoner som företag samt andra juridiska personer. Vissa kategorier av insättare, exempelvis försäkringsföretag och offentliga myndigheter, är dock enligt lagen undantagna från rätten till ersättning från garantin.

INFORMATION OM INVESTERARSKYDD

Enligt lagen (1999:158) om investerarskydd har kunden, om kunden i händelse av bankens konkurs inte skulle få ut sina finansiella instrument hos banken, rätt till särskild ersättning med ett belopp som föreskrivs i lag, vilket per den 1 juli 2009 uppgår till högst 250 000 kr. Nämnd ersättning kan även innefatta medel som banken tagit emot med redovisnings-skyldighet. Kund som vill ha ersättning ska senast ett år från dagen för konkursbeslutet framställa sitt krav till Riksgäldskontoret, som efter prövning betalar ut ersättning.

För ytterligare information hänvisas till Riksgäldens hemsida www.riksgalden.se.

INFORMATION OM S.K. LEI, LEGAL ENTITY IDENTIFIER

Legal entity identifier (LEI) är en global identifieringskod för företag och andra organisationer som juridiska personer måste ha för att kunna göra en värdepapperstransaktion. Om en sådan kod inte finns får banken inte utföra transaktionen åt kunden. Banken kräver därför från den 3 januari 2018 att företag, föreningar, stiftelser samt i en del fall även enskilda firmor m.fl. har en LEI för att kunna göra en värdepapperstransaktion.

Mer information om LEI finns på Finansinspektionens hemsida www.fi.se.

INFORMATION OM PASSANDEBEDÖMNING OCH MÅLMARKNAD

En del av det kundskydd du har som kund innebär att banken alltid måste säkerställa att ett finansiellt instrument du handlar är passande för dig och att du tillhör målgruppen för det finansiella instrumentet. Kunder som inte är professionella investerare behöver genomgå en passandebedömning innan de kan handla med ett nytt finansiellt instrument. Genom passandebedömningen ska banken försäkra sig om att du har tillräcklig erfarenhet av och kunskap om det finansiella instrumentet ifråga för att förstå riskerna med instrumentet.

Om du som kund handlar ett okomplicerat finansiellt instrument (t.ex. aktier noterade på en reglerad marknad), utan att handeln föregåtts av investeringsrådgivning, behövs ingen passandebedömning. Däremot har banken i en sådan situation inte kunnat göra en fullständig utvärdering av din kunskap och erfarenhet, förmåga att bära förluster, risktolerans samt investeringsmål i förhållande till det finansiella instrumentets målgrupp. Banken kommer då inte att kunna bedöma om du tillhör den avsedda målgruppen för det aktuella finansiella instrumentet.

Om du som kund har genomgått en passandebedömning kan du få möjlighet att handla komplicerade finansiella instrument (t.ex. warranter), utan att denna handel föregåtts av investeringsrådgivning. Banken har dock i en sådan situation inte haft möjlighet att göra en fullständig utvärdering av din förmåga att bära förluster, risktolerans samt investeringsmål i förhållande till det finansiella instrumentets målgrupp. Banken kommer då inte att kunna bedöma om du tillhör den avsedda målgruppen för det aktuella finansiella instrumentet.

INFORMATION OM EGENSKAPER OCH RISKER AVSEENDE FINANSIELLA INSTRUMENT

Du som kund måste vara införstådd med bl.a. följande:

- att placeringar eller andra positioner i finansiella instrument sker på din egen risk
- att du som kund själv noga måste sätta dig in i bankens allmänna villkor för handel med finansiella instrument och i förekommande fall information i prospekt samt övrig information om aktuellt finansiellt instrument, dess egenskaper och risker
- att vid handel med finansiella instrument är det viktigt att kontrollera all rapportering avseende dina transaktioner och innehav samt omgående reklamera eventuella fel
- att det är viktigt att fortlöpande bevaka värdeförändringar på innehav av och positioner i finansiella instrument
- att du som kund själv måste initiera de åtgärder som erfordras för att minska risken för förluster

1. HANDEL MED FINANSIELLA INSTRUMENT

Handel med finansiella instrument, d v s. aktier i aktiebolag och motsvarande andelsrätter i andra typer av företag, obligationer, depåbevis, fondandelar, penningmarknadsinstrument, finansiella derivatinstrument eller andra sådana värdepapper som kan bli föremål för handel på kapitalmarknaden, sker i huvudsak i organiserad form vid en handelsplats. Handeln sker genom de värdepappersföretag som deltar i handeln vid handelsplatsen. Som kund måste du normalt kontakta ett sådant värdepappersföretag för att köpa eller sälja finansiella instrument.

1.1 Handelsplatser och systematisk internhandlare

Med handelsplatser avses reglerad marknad och de två formerna av handelsplattformar – MTF-plattform och OTF-plattform. Därtill kan kunders handel utföras via banken som agerar som systematisk internhandlare (SI) eller på annat sätt utför handel inom sig mot det egna lagret eller annan kund.

På en reglerad marknad handlas olika typer av finansiella instrument. När det gäller aktier kan endast aktier i publika bolag noteras och handlas på en reglerad marknad och det ställs stora krav på sådana bolag, bl.a. avseende bolagets storlek, verksamhetshistoria, ägarspridning och offentlig redovisning av bolagets ekonomi och verksamhet.

En MTF-plattform (MTF) kan beskrivas som ett handelssystem som organiseras och tillhandahålls av en börs eller ett värdepappersföretag. Det ställs typiskt sett lägre krav, i form av t.ex. informationsgivning och verksamhetshistoria, på de finansiella instrument som handlas på en handelsplattform jämfört med finansiella instrument som handlas på en reglerad marknad.

En OTF-plattform (OTF) är på många sätt lik en MTF-plattform, men på en OTF-plattform får bara finansiella instrument som inte är aktier eller aktierrelaterade handlas, såsom obligationer och derivat. Vidare får OTF-plattformen ha friare regler för handeln inklusive ordernmatchningen än vad reglerade marknader och MTF-plattformar får ha.

En systematisk internhandlare (SI) är ett värdepappersföretag som på ett organiserat, frekvent och systematiskt sätt handlar för egen räkning genom att utföra kundorder utanför en reglerad marknad eller en handelsplattform. En systematisk internhandlare är skyldig att offentliggöra

marknadsmässiga anbud, d v s. på köp- och säljpriser, för likvida finansiella instrument som handlas på en handelsplats och för vilka den systematiska internhandlaren bedriver systematisk internhandel.

Handel kan även äga rum via banken utan att det är fråga om systematisk internhandel, mot bankens egna lager eller mot annan av bankens kunder.

I Sverige finns i dagsläget två reglerade marknader, Nasdaq Stockholm AB (nedan "Stockholmsbörsen") och Nordic Growth Market NGM AB (nedan "NGM"). Härutöver sker organiserad handel på andra handelsplatser, t.ex. First North och Nordic MTF (båda MTF-plattformar). För mer information om hur banken utför dina order, se vid var tid gällande Riktlinjer för utförande av order samt sammanläggning och fördelning av order.

Handeln på reglerade marknader, handelsplattformar och andra handelsplatser utgör en andrahandsmarknad för finansiella instrument som ett bolag redan givit ut (emitterat). Om andrahandsmarknaden fungerar väl, d.v.s. det är lätt att hitta köpare och säljare och det fortlöpande noteras anbudscurser från köpare och säljare samt avslutcurser (betalkurser) från gjorda affärsavslut, har även bolagen en fördel genom att det blir lättare att vid behov emittera nya instrument och därigenom få in mer kapital till bolagets verksamhet. Förstahandsmarknaden, eller **primärmarknaden**, kallas den marknad där köp/teckning av nyemitterade instrument sker.

1.2 Handels-/noteringslistor

När det gäller aktier indelas vanligen handelsplatser aktierna i olika listor, vilka publiceras t.ex. på handelsplatsens hemsida, i dagstidningar och andra medier. Avgörande för på vilken lista ett bolags aktier handlas kan vara bolagets börsvärde (t.ex. Stockholmsbörsens Large-, Mid- och Small Cap). De mest omsatta aktierna kan också finnas på en särskild lista. Vissa värdepappersföretag publicerar också egna listor över finansiella instrument som handlas via institutet, kurser till vilka instrumenten handlas etc. t.ex. via institutets hemsida. Aktier på listor med höga krav och hög omsättning anses normalt kunna innebära en lägre risk än aktier på andra listor.

Information om kurser m.m. avseende aktier såväl som andra typer av finansiella instrument, exempelvis fondandelar, optioner och obligationer, publiceras också regelbundet via t.ex. handelsplatsernas hemsidor, i dagstidningar och annan media.

2. RISKER MED FINANSIELLA INSTRUMENT OCH HANDEL MED FINANSIELLA INSTRUMENT

2.1 Allmänt om risker

Finansiella instrument ger normalt avkastning i form av utdelning (aktier och fonder) eller ränta (räntebärande instrument). Härutöver kan priset (kursen) på instrumentet öka eller minska i förhållande till priset när placeringen gjordes. I den fortsatta beskrivningen inräknas i ordet placering även eventuella negativa positioner (negativa innehav) som tagits i instrumentet, jämför t.ex. vad som sägs om blankning i avsnitt 7 nedan. Den totala avkastningen är summan av utdelning/ränta och prisförändring på instrumentet.

Vad placeraren eftersträvar är naturligtvis en total avkastning som är positiv, d.v.s. som ger vinst, helst så hög som möjligt. Men det finns också en risk att den totala avkastningen blir negativ d.v.s. att det blir en förlust på

placeringen. Risken för förlust varierar med olika instrument. Vanligen är chansen till vinst på en placering i ett finansiellt instrument kopplad till risken för förlust. Ju längre tiden för innehavet av placeringen är desto större är vinstchansen respektive förlustrisken.

I placeringssammanhang används ibland ordet risk som uttryck för såväl förlustrisk som vinstchans. I den fortsatta beskrivningen används dock ordet risk enbart för att beteckna förlustrisk. Det finns olika sätt att minska risken vid placering. Vanligen anses det bättre att inte placera i ett enda eller ett fåtal finansiella instrument utan att i stället placera i flera olika finansiella instrument. Dessa instrument bör då erbjuda en spridning av riskerna och inte samlas som kan utlösas samtidigt. En spridning av placeringarna till utländska marknader minskar normalt också risken i den totala portföljen, även om det vid handel med utländska finansiella instrument tillkommer en valutarisk.

Placeringar i finansiella instrument är förknippade med ekonomisk risk, vilket närmare kommer att beskrivas i denna information. Kunden svarar själv för risken och måste därför själv hos banken – ta del av och därmed skaffa sig kännedom om de villkor, i form av allmänna villkor, faktablad, prospekt eller liknande, som gäller för handel med sådana instrument och om instrumentens egenskaper och riskerna förknippade därmed. Kunden måste också fortlöpande bevaka sina placeringar i sådana instrument. Detta gäller även om kunden fått investeringsrådgivning vid placeringstillfället. Kunden bör i eget intresse vara beredd att snabbt vidta åtgärder, om detta skulle visa sig påkallat, exempelvis genom att avveckla placeringar som utvecklas negativt eller att ställa ytterligare säkerhet vid placeringar som finansierats med lån och där säkerhetsvärdet minskat.

Det är också viktigt att beakta den risk det kan innebära att handla med finansiella instrument på en annan handelsplats än en reglerad marknad, där kraven som ställs generellt är lägre.

2.2 Olika typer av riskbegrepp m.m.

I samband med den riskbedömning som bör ske då du som kund gör en placering i finansiella instrument, och även fortlöpande under innehavstiden, finns en mängd olika riskbegrepp och andra faktorer att beakta och sammanväga. Nedan följer en kort beskrivning av några av de vanligaste riskbegreppen.

- Marknadsrisk – risken att marknaden i sin helhet, eller viss del därav där du som kund har din placering, t.ex. den svenska aktiemarknaden, går ner.
- Kreditrisk – risken för bristande betalningsförmåga hos exempelvis en emittent eller en motpart.¹
- Prisvolatilitetsrisk – risken för att stora svängningar i kursen/priset på ett finansiellt instrument påverkar placeringen negativt.
- Kursrisk – risken att kursen/priset på ett finansiellt instrument går ner.
- Skatterisk – risken att skatteregler och/eller skattesatser är oklara eller kan komma att ändras.
- Valutarisk – risken att en utländsk valuta till vilken ett innehav är relaterat (exempelvis fondandelar i en fond som placerar i amerikanska värdepapper noterade i USD) försvagas.

- Hävstångseffektsrisk – konstruktionen av derivatinstrument som gör att det finns en risk att prisutvecklingen på den underliggande egendomen får ett större negativt genomslag i kursen/priset på derivatinstrumentet.
- Legal risk – risken att relevanta lagar och regler är oklara eller kan komma att ändras.
- Bolagsspecifik risk – risken att ett visst bolag går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och de finansiella instrument som är relaterade till bolaget därmed kan falla i värde.
- Branschspecifik risk – risken att en viss bransch går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och de finansiella instrument som är relaterade till bolag i branschen därmed kan falla i värde.
- Likviditetsrisk – risken att du inte kan sälja eller köpa ett finansiellt instrument vid en viss önskad tidpunkt.
- Ränterisk – risken att det finansiella instrument du placerat i minskar i värde p.g.a förändringar i marknadsräntan.

3. AKTIER OCH AKTIERELATERADE INSTRUMENT

3.1 Allmänt om aktier

3.1.1 Aktier och aktiebolag

Aktier i ett aktiebolag ger ägaren rätt till en andel av bolagets aktiekapital. Går bolaget med vinst lämnar bolaget vanligen utdelning på aktierna. Aktier ger också rösträtt på bolagsstämman, som är det högsta beslutande organet i bolaget. Ju fler aktier ägaren har desto större andel av kapitalet, utdelningen och rösterna har aktieägaren. Beroende på vilken serie aktierna tillhör kan rösträtten variera. Det finns två slag av bolag, publika och privata. Endast publika bolag får låta aktierna handlas på en handelsplats.

3.1.2 Aktiekursen

Kursen (priset) på en aktie påverkas i första hand av utbudet respektive efterfrågan på den aktuella aktien vilket i sin tur, åtminstone på lång sikt, styrs av bolagets framtidsutsikter. En aktie upp- eller nedvärderas främst grundat på investerarnas analyser och bedömningar av bolagets möjligheter att göra framtida vinster. Den framtida utvecklingen i omvärlden av konjunktur, teknik, lagstiftning, konkurrens o.s.v. avgör hur efterfrågan blir på bolagets produkter eller tjänster och är därför av grundläggande betydelse för kursutvecklingen på bolagets aktier.

Det aktuella ränteläget spelar också en stor roll för prissättningen. Stiger marknadsräntorna ger räntebärande finansiella instrument, som samtidigt ges ut (nyemitteras), bättre avkastning. Normalt sjunker då kurserna på aktier som regelbundet handlas liksom på redan utelöpande räntebärande instrument. Skälet är att den ökade avkastningen på nyemitterade räntebärande instrument relativt sett blir bättre än avkastningen på aktier, liksom på utelöpande räntebärande instrument. Dessutom påverkas aktiekurserna negativt av att räntorna på bolagets skulder ökar när marknadsräntorna går upp, vilket minskar vinstutrymmet i bolaget.

Också andra till bolaget direkt knutna förhållanden, t.ex. förändringar i bolagets ledning och organisation, produktionsstörningar m.m. kan påverka bolaget negativt. Aktiebolag kan i värsta fall gå så dåligt att de måste

komma att hanteras genom att dess aktie- och fordringsägare får sina innehav nedskrivna och/eller för fordringsägare sina fordringar konverterade till aktieinnehav (s.k. skuldnedskrivning eller bail-in).

¹ Bristande betalningsförmåga för en emittent eller motpart kan innebära konkurs eller företagsrekonstruktion med offentligt ackord (nedsättning av fordringsbelopp). Banker, andra kreditinstitut och värdepappersbolag kan i stället bli föremål för resolution. Det innebär att staten kan ta kontroll över institutet och dess förluster kan

försätts i konkurs. Aktiekapitalet d.v.s aktieägarnas insatta kapital är det kapital som först används för att betala bolagets skulder. Detta leder oftast till att aktierna i bolaget blir värdelösa.

Även kurserna på vissa större utländska reglerade marknader eller handelsplatser inverkar på kurserna i Sverige, bl.a. därför att flera svenska aktiebolag är noterade även på utländska marknadsplatser och prisutjämnningar sker mellan marknadsplatserna. Kursen på aktier i bolag som tillhör samma branschsektor påverkas ofta av förändringar i kursen hos andra bolag inom samma sektor. Denna påverkan kan även gälla för bolag i olika länder.

Aktörerna på marknaden har olika behov av att placera kontanter (likvida medel) eller att få fram likvida medel. Dessutom har de ofta olika mening om hur kursen borde utvecklas. Dessa förhållanden, som även innefattar hur bolaget värderas, bidrar till att det finns såväl köpare som säljare. Är placerarna däremot samstämmiga i sina uppfattningar om kursutvecklingen vill de antingen köpa och då uppstår ett köptryck från många köpare, eller också vill de sälja och då uppstår ett säljtryck från många säljare. Vid köptryck stiger kursen och vid säljtryck faller den.

Omsättningen, d.v.s hur mycket som köps och säljs av en viss aktie, påverkar i sin tur aktiekursen. Vid hög omsättning minskar skillnaden, även kallad spread, mellan den kurs köparna är beredda att betala (köpkursen) och den kurs säljarna begär (säljkursen). En aktie med hög omsättning, där stora belopp kan omsättas utan större inverkan på kursen, har en god likviditet och är därför lätt att köpa respektive att sälja. Bolagen på de reglerade marknadernas listor har ofta högre likviditet. Olika aktier kan under dagen eller under längre perioder uppvisa olika rörlighet i kurserna (volatilitet) d.v.s upp- och nedgångar samt storlek på kursförändringarna.

De kurser till vilka aktierna har handlats (betalkurser), såsom högst/lägst/senast betalt under dagen samt sist noterade köp/säljkurser och vidare uppgift om handlad volym i kronor publiceras bl.a. i de flesta större dagstidningarna, på text-TV och på olika internetidor som upprättas av marknadsplatser, värdepappersföretag och mediaföretag. Aktualiteten i dessa kursuppgifter kan variera beroende på sättet de publiceras på.

3.1.3 Olika aktieserier

Aktier finns i olika serier, vanligen A- och B-aktier vilket normalt har med rösträtten att göra. A-aktier ger normalt en röst medan B-aktier ger en begränsad rösträtt, oftast en tiondels röst. Skillnaderna i rösträtt beror bl.a. på att man vid ägarspridning vill värna om de ursprungliga grundarnas eller ägarnas inflytande över bolaget genom att ge dem en starkare rösträtt. Nya aktier som ges ut får då ett lägre röstvärde än den ursprungliga A-serien och betecknas med B, C eller D etc.

3.1.4 Kvotvärde, split och sammanläggning av aktier

En akties kvotvärde är det belopp som varje aktie representerar av bolagets aktiekapital. Summan av alla aktier i ett bolag multiplicerat med kvotvärdet på varje aktie utgör bolagets aktiekapital. Ibland vill bolagen ändra kvotvärdet, t ex därför att kursen, d.v.s marknadspriset på aktien, har stigit kraftigt. Genom att dela upp varje aktie på två eller flera aktier genom en s.k split, minskas kvotvärdet och samtidigt sänks kursen på aktierna. Aktieägaren har dock efter en split sitt kapital kvar oförändrat, men detta är fördelat på fler aktier som har ett lägre kvotvärde och en lägre kurs per aktie.

Omvänt kan en sammanläggning av aktier (omvänd split) göras om kursen sjunkit kraftigt. Då slås två eller flera aktier samman till en aktie. Aktieägaren har dock efter en sammanläggning av aktier samma kapital

kvar, men detta är fördelat på färre aktier som har ett högre kvotvärde och en högre kurs per aktie.

3.1.5 Marknadsintroduktion, privatisering och uppköp

Marknadsintroduktion innebär att aktier i ett bolag introduceras på aktiemarknaden, d.v.s upptas till handel på en reglerad marknad eller en MTF-plattform. Allmänheten erbjuds då att teckna (köpa) aktier i bolaget. Oftast rör det sig om ett befintligt bolag, som inte tidigare handlats på en reglerad marknad eller annan handelsplats, där ägarna beslutat att vidga ägarkretsen och underlätta handeln i bolagets aktier. Om ett statligt ägt bolag introduceras på marknaden kallas detta för privatisering.

Uppköp tillgår i regel så att någon eller några investerare erbjuder aktieägarna i ett bolag att på vissa villkor sälja sina aktier. Om uppköparen får in 90 procent eller mer av antalet aktier i det uppköpta bolaget, kan uppköparen begära tvångsinlösen av kvarstående aktier från de ägare som ej accepterat uppköpserbjudandet. Dessa aktieägare är då tvungna att sälja sina aktier till uppköparen mot en ersättning som fastställs genom ett skiljedomsförfarande.

3.1.6 Emissioner

Om ett aktiebolag vill utvidga sin verksamhet krävs ofta ytterligare aktiekapital. Detta skaffar bolaget genom att ge ut nya aktier genom nyemission. Oftast får de gamla ägarna teckningsrätter som ger företräde att teckna aktier i en nyemission.

Antalet aktier som får tecknas sätts normalt i förhållande till hur många aktier ägaren tidigare hade. Tecknaren måste betala ett visst pris (emissionskurs), oftast lägre än marknadskursen, för de nyemitterade aktierna. Direkt efter det att teckningsrätterna - som normalt har ett visst marknadsvärde - avskiljts från aktierna sjunker vanligen kursen på aktierna, samtidigt ökar antalet aktier för de aktieägare som tecknat. De aktieägare som inte tecknar kan, under teckningstiden som oftast pågår några veckor, sälja sina teckningsrätter på den marknadsplats där aktierna handlas. Efter teckningstiden förfaller teckningsrätterna och blir därmed obrukbara och värdelösa.

Aktiebolag kan även genomföra s.k riktad nyemission, vilket genomförs som en nyemission men enbart riktad till en viss krets investerare. Aktiebolag kan även genom s.k. apportemission ge ut nya aktier för att förvärva andra bolag, affärsrörelser eller tillgångar i annan form än pengar. Såväl vid riktad nyemission som vid apportemission sker s.k. utspädning av befintliga aktieägares andel av antalet röster och aktiekapital i bolaget, men antalet innehavda aktier och marknadsvärdet på det placerade kapitalet påverkas normalt inte.

Om tillgångarna eller de reserverade medlen i ett aktiebolag har ökat mycket i värde, kan bolaget föra över en del av värdet till sitt aktiekapital genom en s.k. fondemission. Vid fondemission tas det hänsyn till antalet aktier som varje aktieägare redan har. Antalet nya aktier som tillkommer genom fondemissionen sätts i förhållande till hur många aktier ägaren tidigare hade. Genom fondemissionen får aktieägaren fler aktier, men ägarens andel av bolagets ökade aktiekapital förblir oförändrad. Kursen på aktierna sänks vid en fondemission, men genom ökningen av antalet aktier bibehåller aktieägaren ett oförändrat marknadsvärde på sitt placerade kapital. Ett annat sätt att genomföra fondemission är att bolaget skriver upp kvotvärdet på aktierna. Aktieägaren har efter uppskrivning ett oförändrat antal aktier och marknadsvärde på sitt placerade kapital.

3.2 Allmänt om aktierelaterade instrument

Nära knutna till aktier är, aktieindexobligationer, depåbevis, konvertibler, aktie- och aktieindexoptioner, aktie- och aktieindexeminer, warranter samt hävstångscertifikat.

3.2.1 Indexobligationer/Aktieindexobligationer

Indexobligationer/aktieindexobligationer är obligationer där avkastningen istället för ränta är beroende av t.ex. ett aktieindex. Utvecklas indexet positivt följer avkastningen med. Vid en negativ indexutveckling kan avkastningen utebli. Obligationen återbetalas dock alltid med sitt nominella belopp, som kan vara lägre än investeringsbeloppet, på inlösendagen och har på så sätt en begränsad förlustrisk jämfört med t.ex. aktier och fondandelar. Risken med en placering i en aktieindexobligation kan, förutom eventuellt erlagd överkurs och kostnad, definieras som den alternativa avkastningen, d.v.s. den avkastning investeraren skulle ha fått på det investerade beloppet med en annan placering. Indexobligationer kan ha olika benämningar som aktieindexobligationer, SPAX, aktieobligationer, kreditkorgsobligationer, räntekorgsobligationer, valutakorgsobligationer m.m. beroende på vilket underliggande tillgångsslag som bestämmer obligationens avkastning. När man talar om indexobligationer så benämns dessa oftast som kapitalskyddade produkter. Med detta begrepp avses att beskriva, som ovan nämnts, att oavsett om produkten ger avkastning eller ej så återbetalas det nominella beloppet, d.v.s. vanligtvis detsamma som investeringsbeloppet minskat med eventuellt erlagd överkurs. Observera att kapitalskyddet inte gäller om emittenten försätts i konkurs eller blir föremål för företagsrekonstruktion med offentligt ackord (nedsättning av fordringsbeloppet).

3.2.2 Depåbevis

Depåbevis är ett bevis om rätt till utländska aktier, som utgivaren av beviset förvarar/innehar för innehavarens räkning. Depåbevis handlas precis som aktier på en reglerad marknad eller handelsplats och prisutvecklingen följer normalt prisutvecklingen på den utländska marknadsplats där aktien handlas. Utöver de generella risker som finns vid handel med aktier eller andra typer av andelsrätter bör eventuell valutarisk beaktas.

3.2.3 Konvertibler

Konvertibler (konverteringslån eller konvertibler) är räntebärande värdepapper (lån till utgivaren/emittenten av konvertibeln) som inom en viss tidsperiod kan bytas ut mot aktier. Avkastningen på konvertiblema, d.v.s. kupongräntan, är vanligen högre än utdelningen på utbytesaktierna. Konvertibelkursen uttrycks i procent av det nominella värdet på konvertibeln.

3.2.4 Omvända konvertibler

Omvända konvertibler är ett mellanting mellan en ränte- och en aktieplacering. Den omvända konvertibeln är knuten till en eller flera underliggande aktier eller index. Denna placering ger en ränta, d.v.s. en fast, garanterad avkastning. Om de underliggande aktierna eller index utvecklas positivt återbetalas det placerade beloppet plus den fasta avkastningen. Om de underliggande aktierna eller index däremot skulle falla, finns det en risk att innehavaren i stället för det placerade beloppet, utöver en på förhand fastställd avkastning kan få en eller fler aktier som ingår i den omvända konvertibeln eller motsvarande kontantlikvid.

3.2.5 Aktieoptioner och aktieindexoptioner

Aktieoptioner finns av olika slag. Förvärvade köpoptioner (eng. call options) ger innehavaren rätt att inom en viss tidsperiod köpa redan utgivna aktier till ett på förhand bestämt pris. Säljoptioner (eng. put options) ger omvänt innehavaren rätt att inom en viss tidsperiod sälja aktier till ett på förhand bestämt pris. Mot varje förvärvat option svarar

en utfärdad option. Risken för den som förvärvar en option är, om inte riskbegränsande åtgärder vidtas, att den minskar i värde eller förfaller värdelös på slutdagen. I det senare fallet är den vid förvärvet betalda premien för optionen helt förbrukad. Utfärdaren av en option löper en risk som i vissa fall, om inte riskbegränsande åtgärder vidtas, kan vara obegränsat stor. Kursen på optioner påverkas normalt av kursen på motsvarande underliggande aktier eller index, men oftast med större kurssvängningar och prispåverkan än dessa.

Den mest omfattande handeln i aktieoptioner sker på de reglerade marknaderna. Där förekommer även handel med aktieindexoptioner. Dessa indexoptioner ger vinst eller förlust direkt i kontanter (kontantavräkning) utifrån utvecklingen av ett underliggande index. Se avsnitt 5 om derivat för ytterligare information.

3.2.6 Aktieterminer och aktieindexeminer samt s.k. futures

En termin innebär att parterna ingår ett ömsesidigt bindande avtal med varandra om köp respektive försäljning av den underliggande egendomen till ett på förhand avtalat pris och med leverans eller annan verkställighet, till exempel kontantavräkning, av avtalet vid en i avtalet angiven tidpunkt (stängningsdagen). Någon premie betalas inte eftersom parterna har motsvarande skyldigheter enligt avtalet. Se avsnitt 5 om derivat för ytterligare information.

3.2.7 Warranter

Handel förekommer också med vissa köp- och säljoptioner med längre löptider, i Sverige vanligen kallade warranter. Warranter kan utnyttjas för att köpa eller sälja underliggande aktier eller i andra fall ge kontanter om kursen på underliggande aktie utvecklas på rätt sätt i förhållande till warrantens lösenpris. Teckningsoptioner (eng. subscription warrants) avseende aktier kan inom en viss tidsperiod utnyttjas för teckning av motsvarande nyutgivna aktier. Se avsnitt 5 om derivat för ytterligare information.

3.2.8 Hävstångscertifikat

Hävstångscertifikat, som ofta kallas enbart certifikat eller i vissa fall bevis, är ofta en kombination av exempelvis en köp- och en säljoption och är beroende av en underliggande tillgång, exempelvis en aktie, ett index eller en råvara. Ett certifikat har inget nominellt belopp. Hävstångscertifikat ska inte förväxlas med t.ex. företagscertifikat, vilket är ett slags skuldebrev som kan ges ut av företag i samband med att företaget lånar upp pengar på kapitalmarknaden.

En utmärkande egenskap för hävstångscertifikat är att relativt små kursförändringar i underliggande tillgång kan medföra avsevärda förändringar i värdet på innehavarens placering. Dessa förändringar i värdet kan vara till investerarens fördel, men de kan också vara till investerarens nackdel. Innehavare bör vara särskilt uppmärksamma på att hävstångscertifikat kan falla i värde och även förfalla helt utan värde med följd att hela eller delar av det investerade beloppet kan förloras. Motsvarande resonemang kan i många fall gälla även för optioner och warranter. Se avsnitt 5 om derivat för ytterligare information.

4. RÄNTERELATERADE INSTRUMENT

Ett räntebärande finansiellt instrument är en fordringsrätt på utgivaren (emittenten) av ett lån. Avkastning lämnas normalt i form av ränta. Det finns olika former av räntebärande instrument beroende på vilken emittent som givit ut instrumentet, den säkerhet som emittenten kan ha ställt för lånet, löptiden fram till återbetalningsdagen och formen för utbetalning av räntan. Räntan (kupongen) betalas vanligen ut årsvis.

En annan form för räntebetalning är att sälja instrumentet med rabatt (diskonteringspapper). Vid försäljningen beräknas priset på instrumentet genom att diskontera lånebeloppet inklusive beräknad ränta till nuvärde. Nuvärdet eller kursen är lägre än det belopp som erhålls vid återbetalningen (nominella beloppet).

Bankcertifikat och statsskuldväxlar är exempel på diskonteringspapper, liksom obligationer med s.k. nollkupongs konstruktion. Ytterligare en annan form för räntebärande obligationer är statens premieobligationer där låneräntan lottas ut bland innehavarna av premieobligationer. Det förekommer även ränteinstrument och andra sparformer där räntan är skyddad mot inflation och placeringen därför ger en fast real ränta.

Risken i ett räntebärande instrument utgörs dels av den kursförändring (kursrisk) som kan uppkomma under löptiden på grund av att marknadsräntorna förändras, dels att emittenten kanske inte klarar att återbetala lånet (kreditrisk). Lån för vilka fullgod säkerhet för återbetalningen har ställts är därvid typiskt sett mindre riskfyllda än lån utan säkerhet. Rent allmänt kan dock sägas att risken för förlust på räntebärande instrument kan anses som lägre än för aktier. Ett räntebärande instrument utgivet av en emittent med hög kreditvärdighet kan således vara ett bra alternativ för den som vill minimera risken att sparkapitalet minskar i värde och kan vara att föredra vid ett kortsiktigt sparande. Även vid långsiktigt sparande där kapitalet inte ska äventyras, t.ex. för pensionsåtaganden, är inslag av räntebärande placeringar mycket vanliga. Nackdelen med en räntebärande placering är att den i regel ger en låg värdestegring. Exempel på räntebärande placeringar är sparkonton, privatobligationer och räntefonder.

Kurseerna fastställs löpande såväl på instrument med kort löptid (mindre än ett år) t.ex. statsskuldväxlar som på instrument med längre löptider t.ex. obligationer. Detta sker på penning- och obligationsmarknaden. Marknadsräntorna påverkas av analyser och bedömningar som Riksbanken och andra större institutionella marknadsaktörer gör av hur utvecklingen av ett antal ekonomiska faktorer som inflation, konjunktur, ränteutvecklingen i Sverige och i andra länder o.s.v kommer att utvecklas på kort och lång sikt. Riksbanken vidtar även s.k. penningpolitiska operationer i syfte att styra utvecklingen av marknadsräntorna så att inflationen håller sig inom fastställda mål. De finansiella instrument som handlas på penning- och obligationsmarknaden (t.ex. statsobligationer, statsskuldväxlar och bostadsobligationer) handlas ofta i mycket stora poster (mångmiljonbelopp).

Om marknadsräntorna går upp kommer kursen på utelöpande (redan utgivna) räntebärande finansiella instrument att falla om de har fast ränta, eftersom nya lån ges ut med en räntesats som följer aktuell marknadsränta och därmed ger högre ränta än vad utelöpande instrumentet ger. Omvänt stiger kursen på utelöpande instrument när marknadsräntan går ned.

Lån utgivna av stat och kommun anses vara riskfria vad gäller återbetalningen, vilket således gäller för stats- och kommunobligationer. Andra emittenter än stat och kommun kan ibland, vid emission av obligationer, ställa säkerhet i form av andra finansiella instrument eller annan egendom (sak- eller realsäkerhet).

Det finns även andra räntebärande instrument som innebär en högre risk än obligationer om emittenten skulle få svårigheter att återbetala lånet, t.ex. förlagsbevis eftersom de lånen återbetalas först efter det alla andra fordringsägare fått betalt. Villkorade konvertibla obligationer (contingent convertibles), så kallade cocos, är en annan typ av komplex produkt med

risiker som kan vara mycket svåra att förstå. I grunden är de obligationer som under vissa förutbestämda händelser kan skrivas ned, d.v.s förlora hela eller delar av sitt värde, eller omvandlas till aktier.

En form av ränterelaterade instrument är säkerställda obligationer. Dessa är förenade med en särskild förmånsrätt enligt speciell lagstiftning. Regelverket kring säkerställda obligationer syftar till att en investerare ska få full betalning enligt avtalad tidplan även om obligationens utgivare skulle gå i konkurs, förutsatt att den egendom som säkerställer obligationen är tillräckligt mycket värd.

5. DERIVATINSTRUMENT

Derivatinstrument såsom optioner, terminer m.fl förekommer med olika slag av underliggande tillgång, t.ex. aktier, obligationer, råvaror och valutor. Derivatinstrument kan utnyttjas för att minska risken i en placering.

Kursen i ett derivatinstrument är beroende av kursen i det underliggande instrumentet. En särskild omständighet är att prisutvecklingen på derivatinstrumentet oftast är kraftigare än prisutvecklingen på den underliggande egendomen. Prisgenomslaget kallas därför hävstångseffekt och kan leda till större vinst på insatt kapital än om placeringen hade gjorts direkt i den underliggande egendomen. Å andra sidan kan hävstångseffekten lika väl medföra större förlust på derivatinstrumenten jämfört med värdeförändringen på den underliggande egendomen, om prisutvecklingen på den underliggande egendomen blir annorlunda än den förväntade. Hävstångseffekten, d.v.s möjligheten till vinst respektive risken för förlust, varierar beroende på derivatinstrumentets konstruktion och användningssätt. Stora krav ställs därför på bevakningen av prisutvecklingen på derivatinstrumentet och på den underliggande egendomen. Investeraren bör i eget intresse vara beredd på att agera snabbt, ofta under dagen, om placeringen i derivatinstrument skulle komma att utvecklas i ofördelaktig riktning. Det är också viktigt att i sin riskbedömning beakta att möjligheten att sveckla en position/ett innehav kan försvåras vid en negativ prisutveckling.

För ytterligare information om derivatinstrument, se avsnitt INFORMATION OM HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT i ramavtal avseende valuta- och övriga OTC-derivatkontrakt (avser ej aktierelaterad underliggande tillgång).

6. FONDER OCH FONDANDELAR

En fond är en "portfölj" av olika slags finansiella instrument, t.ex. aktier och obligationer. Fonden ägs gemensamt av alla som sparar i fonden, andelsägarna, och förvaltas av ett fondbolag. Det finns olika slags fonder med olika placeringsinriktning. Med placeringsinriktning menas vilken typ av finansiella instrument som fonden placerar i. Nedan redogörs i korthet för några av de vanligaste typerna av fonder.

För ytterligare information, se Konsumentemas Bank- och finansbyrås hemsida, www.konsumentemas.se, och Fondbolagens Förenings hemsida, www.fondbolagen.se.

En aktiefond placerar allt eller huvudsakligen allt kapital som andelsägarna inbetalat i aktier. Blandfonder med både aktier och räntebärande instrument förekommer också, liksom rena räntefonder där kapitalet placeras huvudsakligen i räntebärande instrument. Det finns även till exempel indexfonder som inte förvaltas aktivt av någon förvaltare utan som istället placerar i finansiella instrument som följer sammansättningen i ett visst bestämt index.

En av idéerna med en aktiefond är att den placerar i flera olika aktier och andra aktierrelaterade finansiella instrument, vilket gör att den bolagsspecifika risken för andelsägaren minskar jämfört med risken för den aktieägare som placerar i endast en eller i ett fåtal aktier. Andelsägaren slipper vidare att välja ut, köpa, sälja och bevaka aktierna och annat förvaltningsarbete runt detta.

Principen för räntefonder är densamma som för aktiefonder - placering sker i olika räntebärande instrument för att få riskspridning i fonden och förvaltningen i fonden sker efter analys av framtida räntetrend.

En fond-i-fond är en fond som placerar i andra fonder. En fond-i-fond kan ses som ett alternativ till att själv välja att placera i olika fonder. Man kan därmed uppnå den riskspridning som en väl sammansatt egen fondportfölj kan ha. Det finns fond-i-fonder med olika placeringsinriktningar och risknivåer.

Andra exempel på fonder är indexfonder som inte förvaltas aktivt av någon förvaltare utan som istället placerar i finansiella instrument som följer sammansättningen i ett visst bestämt index.

En ytterligare typ av fond är hedgefond. Hedge betyder *att skydda* på engelska. Trots att hedging är avsett att skydda mot oväntade förändringar i marknaden kan en hedgefond vara en fond med hög risk, då sådana fonder ofta är högt belånade. Skillnaderna är dock stora mellan olika hedgefonder. Det finns även hedgefonder med låg risk. Hedgefonderna försöker att ge en positiv avkastning oavsett om aktie- eller räntemarknaden går upp eller ner. En hedgefond är ofta en specialfond och har därmed större frihet i sina placeringsmöjligheter än traditionella fonder (värdepappersfonder). Placeringsinriktningen kan vara allt från aktier, valutor och räntebärande instrument till olika arbitragestrategier (spekulation i förändringar av till exempel räntor, och/ eller valutor). Hedgefonder använder sig ofta av derivat i syfte att öka eller minska fondens risk. Blankning (se nedan) är också ett vanligt inslag.

Fonder kan också delas in i värdepappersfonder (även kallade UCITS-fonder) och specialfonder. Värdepappersfonder är de fonder som uppfyller det s.k. UCITS-direktivets krav på bland annat placeringsbestämmelser och riskspridning. Såväl svenska som utländska värdepappersfonder (som fått tillstånd i sitt hemland inom EES), får säljas och marknadsföras fritt i samtliga EES-länder. Specialfonder (däribland hedgefonder, se ovan) följer det s.k. AIFM-direktivet. Dessa fonder avviker på något sätt från reglerna i UCITS-direktivet, och det är därför särskilt viktigt för dig som kund att ta reda på vilka placeringsregler som en specialfond du avser att placera i kommer att iakttas. Detta framgår av fondens informationsbroschyr och faktablad. Varje fondbolag är skyldigt att självständigt erbjuda potentiella investerare det faktablad som avser fonden. Specialfonder får inte marknadsföras och säljas fritt utanför Sverige till icke-professionella kunder. Den placering som görs i fonder kan både öka och minska i värde och det

är inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet. För de fonder som placerar i utländska finansiella instrument tillkommer även en valutarisk (se även avsnitt 2.2 ovan).

Andelsägarna får det antal andelar i fonden som motsvarar andelen insatt kapital i förhållande till fondens totala kapital. Andelarna kan köpas och lösas in genom värdepappersföretag som saluför andelar i fonden eller direkt hos fondbolaget.

Det är dock viktigt att beakta att vissa fonder kan ha förutbestämda tidpunkter då fonden är "öppen" för köp och inlösen, varför det inte alltid är möjligt med regelbunden handel. Andelarnas aktuella värde beräknas regelbundet av fondbolaget och baseras på kursutvecklingen av de finansiella instrument som ingår i fonden. Det kapital som placeras i en fond kan både öka och minska i värde och det är därför inte säkert att placeraren får tillbaka hela det insatta kapitalet.

7. BLANKNING

Blankning innebär att den som lånat finansiella instrument, och samtidigt förbundit sig att vid en senare tidpunkt till långivaren återlämna instrument av samma slag, säljer de lånade instrumenten. Vid försäljningen räknar låntagaren med att vid tidpunkten för återlämnandet kunna anskaffa instrumenten på marknaden till ett lägre pris än det till vilka de lånade instrumenten såldes. Skulle priset i stället ha gått upp, uppstår en förlust, vilken vid en kraftig prishöjning kan bli avsevärd.

8. BELÅNING

Finansiella instrument kan i många fall köpas för delvis lånat kapital. Eftersom såväl det egna som det lånade kapitalet påverkar avkastningen kan du som kund genom lånefinansieringen få en större vinst om placeringen utvecklas positivt jämfört med en investering med enbart eget kapital. Skulden som är kopplad till det lånade kapitalet påverkas inte av om kurserna på köpta instrument utvecklas positivt eller negativt, vilket är en fördel vid en positiv kursutveckling. Om kurserna på köpta instrument utvecklas negativt uppkommer en motsvarande nackdel eftersom skulden kvarstår till 100 procent, vilket innebär att kursfallet krona för krona förbrukar det egna kapitalet. Vid ett kursfall kan därför det egna kapitalet helt eller delvis förbrukas samtidigt som skulden måste betalas helt eller delvis genom försäljningsintäkterna från de finansiella instrument som fallit i värde. Skulden måste betalas även om försäljningsintäkterna inte täcker hela skulden.

Ytterligare allmän information om olika typer av finansiella instrument och handel med finansiella instrument jämte förslag till ytterligare litteratur på området återfinns också t.ex. på Konsumenternas bank- och finansbyrås hemsida, www.konsumenternas.se, och på SwedSecs hemsida, www.swedsec.se.